

VERBODEN OP DE MUREN TE SCHRIJVEN ... het sociaal-onaanvaarbare (risicoloos) verwoord : GRAFFITI.

1. Situering :

Het lesvoorstel dat hieronder afgedrukt staat, is een lesconcept dat gekozen werd uit het aanbod van de E.H.B.O.

(Eerste Hulp Bij Onderwijs)-werkgroep. Deze werkgroep stelt zich tot doel een eindeloze reeks konkrete lesmodellen uit te werken, om op deze manier de leerkrachten op de meest direkte manier te helpen bij een creatief onderwijs in het Nederlands.

Vanuit de filosofie dat er voor vele leerkrachten Nederlands erg weinig tijd overblijft om zich te verdiepen in allerlei theoretische boeken en/of artikels, wil de werkgroep lesvoorstellen aanbieden in de vorm van heuse lesvoorbereidingen, met een uiterst minimum aan theorie waar nodig.

De leidraad bij het opstellen van de concepten is "kreativiteit en normaal-funktionaliteit", twee begrippen die in VON-middens zeker niet vreemd zijn.

Een greep uit de reeds beschikbare onderwerpen : eufemismen eufemistisch behandeld, een smaakmakertje voor Beatrijs, seksismen in Van Dale, Naturalisme natuurlijk. Bij Claus op de "Suiker", Hartsrubriek, de krant in eigen hand, Wil je de volledige lijst van de verkrijgbare lessen (reeds een 30-tal), schrijf dan naar : EHBO-program, U.I.A. Dep.Germ.Blok A, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk.

Alvast dit (iets uitgebreidere) lessenontwerp bij wijze van voorstelling :

2. Lesvoorstel :

Inleiding

Op het eerste gezicht kan de keuze van dit lesonderwerp wat vreemd en ver gezocht blijken. Toch zijn er twee goede

gronden aanwezig :

1. het is een verschijnsel dat niet weg te denken is uit de maatschappelijke samenleving (al is het wellicht minder actueel in sommige schoolgemeenschappen).
2. het biedt vooral een goede kennis om de leerlingen enigszins te helpen voeling te krijgen met zichzelf, ook met de zgn. "negatieve" aspecten. Onze agressieve, destructieve impulsen, wensen en dromen vormen een integraal deel van onszelf : ze voor onszelf negeren, m.a.w. verdringen, leidt regelrecht tot zelf-vervreemding. Juist die zelf-vervreemding is een ernstig obstakel niet alleen voor psychische maturiteit maar ook voor creativiteit : een aan banden gelegd denken en voelen kan niet vrij schepend optreden (Let wel : op het vlak van de daden zijn "banden", d.i. regels wel wenselijk, willen we niet in een "jungle" leven).

Lesduur : twee lesuren.

Doelstellingen :

De leerlingen begeleiden in de :

- verkenning van het verschijnsel om een all-round evenwichtige kijk erop mogelijk te maken.
- bewustwording van en/of confrontatie met (sociaal) onaanvaardbare impulsen, met de discrepantie tussen denken, wensen enerzijds en zeggen, doen anderzijds.
- identificatie en evaluatie van enkele (stijl-) kenmerken.
- verantwoording van (moreel) oordeel over het "plegen" van graffiti.
- ontwikkeling van inzicht in de menselijke psychologie en psychische gedragingen.
- ontwikkeling van het besef van (morele) waarden.
- vluchtige kennismaking met de Zuidnederlandse literator Anton Bergmann en zijn roman "Ernest Staes, advocaat".

Lesverloop. (facultatieve fasen staan tussen vierkante haakjes).

Voorafgaande opmerking : Je kan

- het psychologische fenomeen centraal stellen en van de persoonlijke beleavingswereld van de leerlingen (geactiveerd of bevestigd in strips en/of "alter-ego"spel) vertrekken om dan naar het algemene sociologische verschijnsel van graffiti over te stappen, waarin ze het privé-psychologische herkennen (van A naar B).
- of van het verschijnsel graffiti vertrekken en dit op een exploratie van het persoonlijk psychologische uitmonden (van B naar A).

Voor- en nadelen van beide werkwijzen (of gewoon welke van de twee je best ligt) maakt ieder voor zichzelf best uit.

A. Activiteiten rond het begrip : het sociaal onaanvaardbare en de discrepantie tussen "zijn" en "zich voordoen"

a. Didactisch gesprek om de leerlingen te confronteren met de discrepantie tussen eigen denken, voelen, wensen en (hard)op zeggen, doen. Dit gesprek is liefst overwegend een klassegelsgesprek, waarbij de leerlingen op elkaar inspeelen. De begeleid(st)er geeft hier en daar een impuls (door bij voorbeeld een eigen ervaring te vertellen) en tracht een beveiligend klimaat te scheppen.

(bij vb. : "We denken allemaal wel eens iets dat we nooit hardop durven of willen zeggen. En in woede of angst of ergernis wensen we wel eens dat dingen zouden gebeuren, terwijl we toch niet echt willen dat ze gebeuren en we ze nooit zouden willen veroorzaken (bij voorbeeld : "Ik wou dat hij/zij zich te pletter reed", ook al is die hij of zij overigens lief). Denk er eens bij jezelf over hoe dat bij jou zit : wanneer, in welke omstandigheden valt dat wel eens voor ? Waarom zeggen we of doen we het dan niet ? (bij voorbeeld : morele wet; staatswet; fatsoen; angst voor reacties; praktische bezwaren, enz.....).

De leerlingen worden uitgenodigd ervaringen te vertellen en na te gaan in hoever ze geneigd zijn die "negatieve" gedachten en wensen ook voor zichzelf te verdoezelen (Vaak ontdekken we pas achteraf -of ook helemaal niet- dat we ons in feite heel anders voelden dan wat uit onze woorden

(+ ons gedrag) bleek)

N.B. : De bedoeling is dat men, als het kan, dieper gaat in dit gesprek dan enkel een ontleding van het verschijnsel van de "gladde" salonmanieren en de façade van het sociaal verkeer.

b. Didactisch gesprek : evaluatie van de zgn. negatieve (nl. agressieve, destructieve) gedachten, wensen en impulsen.

Men kan bij voorbeeld de groep confronteren met vragen als :

- Is het verkeerd te denken : "Stik !" of "mens, krijg de kanker ?"

- Verwekt het soms toch niet (ten onrechte) schuldgevoelens ?

N.B. : Het onderscheid tussen wensen en impulsen enerzijds en deze uitwerken anderzijds zou best duidelijk gehandhaafd blijven in de discussie.

(Fasen a. en b. lopen door elkaar in de praktijk).

c. Beeldverhaal Cl. Bretécher : Fantasy Sequence.

De leerlingen worden uitgenodigd in te vullen wat die man denkt in plaatje 5, 6, 7 en 8. Wie wil kan het hardop lezen.

d. Beeldverhaal Cl. Bretécher : Young and Foolish.

Enkele vragen naar de psychische achtergrond : bij voorbeeld : "Waarom hebben die peuters zo'n lol om die woorden ? Heb je iets dergelijks zelf al geconstateerd bij kinderen ? bij volwassenen ? (Trouwens bekijk 'ns goed het laatste plaatje : de volwassenen blijken nog levendig geïnteresseerd te zijn in dit gebied...)"

e. Overgang naar graffiti :

"Waar vind je dergelijk sociaal onaanvaardbare (hier : onfatsoenlijke) zaken toch neergeschreven en te lezen in het publiek ? Hoe noemen we zulke krabbels ?"

Opmerking : c. en d. kunnen ook als "instapje" in het onderwerp a. en b. voorafgaan. De humor (van de strips) in

verband met het sociale taboe op sommige uitlatingen kan een ontspannen atmosfeer scheppen en zo inwendige spanningen oplossen die eventueel tijdens a. en b. gerezen zijn (niet denkbeeldig als het gesprek enige diepgang heeft !)

Alternatief voor A.

- Enkele cartoons uit "The shadow knows" worden uitgedeeld of de strip van Cl. Bretécher (bijlage 1).
- Aan de lln. wordt gevraagd wat de humor veroorzaakt (nl. het verschil tussen wat er gedacht wordt en wat er gedaan wordt of gezegd).
- De begeleider schrijft op het bord volgende kaderzin :
"Toen dacht ik eigenlijk iets anders dan ik wel zei, maar ..."
- De lln. trachten (individueel) zich een situatie te herinneren waarop bovenstaande kaderzin toepasselijk is.
- Groepjes van 3   4 personen worden gevormd en de lln. vertellen aan elkaar de situaties. Ze kiezen er één uit en spelen die bv. als volgt :   n van de personages krijgt een "alter-ego" (sprekende schaduw) die telkens luidop zegt wat het personage denkt en wat het personage in feite bedoelt met hetgene hij zegt.
vb. Speler A : Goiedag. Ik dacht, ik zal maar even langskomen.

Speler B : Wat een verrassing. Fijn dat je ons eens komt bezoeken.

Alter-ego B : Verdomme daar gaat mijn vrije avond. Die is het eerste uur nog niet buiten.

Belangrijk is dat de scenes erg kort gehouden worden en dat de spelers niet door elkaar beginnen te praten (nadruk moet gelegd worden op het feit dat er voldoende stiltes moeten zijn).

- Dan volgt een gesprek zoals in a. en b. hierboven aangeduid.

B. Graffiti

Didactisch gesprek waarin de leerlingen reageren op vra-

gen en suggesties zowel van de begeleid(st)er als van de medeleerlingen. Dit kan de volgende gegevens opleveren.

1. Naam

- Aan welke taal ontleend denk je ?
- Zoek de betekenis eens in een Italiaans/Nederlands woordenboek. (graffiare : krabbelen - volt. deelw. : graffito (enk.) - graffiti (mv.)

2. Historiek : zo oud als de straat

- op muren in ruïnen van Pompei (zie Reeks 1)
- mogen we de grotschilderingen ertoe rekenen ?

3. Vindplaatsen

- Kijk eens of er op je lessenaar te vinden zijn ?
 - Waar vind je ze vooral ?
 - W.C.'s, urinoirs (waarom daar vooral ?)
 - muren
 - auto's (al was het enkel in het stof)
 - bomen
- etc.

4. Auteur : anoniem veiligheid
wel 'n voornaam soms - zelden een familienaam

5. Vormen :

bekijk de lijstvoorbeelden en de foto's.

Som de mogelijke vormen op.

- 1) tekst (soms met een antwoord of reactie)
- 2) tekening
- 3) combinatie van 1 en 2
- 4) wijzigen van bestaande gedrukte of geschilderde tekst van een affiche door schrappen of toevoegen.

6. Legaliteit, strafbaarheid :

zie bijlage 3.

(Tweede les)

7. Bedoeling en functie :

a. Voorbereidende activiteit :

- Lezen van fragment uit "Ernest Staes, advocaat".
- Situeren in tijd (tijdsgeest) en enkele interpretatievragen over tekst in het algemeen; bij voorbeeld : hoe

proef je er de sfeer van het leven in een dorp in de 19^e eeuw in ? Wat doet "antiek" aan ?

- Wat kan de bedoeling geweest zijn van de "makkers" die deze graffiti geschreven hadden ?

b. Motieven achter de graffiti-productie :

"Wat kan iemand ertoe drijven iets op een muur te krassen?"

(Bekijk het werkmateriaal even : 3 reeksen voorbeelden)

- vandalisme; destructief plezier.

- plezier in het verbodene

- drang te choqueren (rauwe, onfatsoenlijke taal; schutting- woorden)

- nood zichzelf te afficheren (vorm van exhibitionisme) of een publiek te hebben, of de wereld kond te doen dat...

- zelfontlading : -sentimenteel (geluk, ongeluk, etc.)

-sexueel/pornografisch

-agressief (tegen instelling, persoon)

- reklame voor of protest tegen idee, politiek, persoon.

- brandmerken van persoon of instelling.

- (gedachteloos) tijdverdrijf

etc.

8. (Morele) beoordeling :

a) Gesprek (Discussie)

"Wat vinden jullie ervan ?"

b) Rollenspel : (groepswork)

A. politie officier

B. veertienjarige betrap op kalken van :..... op tuinmuur van C.

C. eigena(a)r(es) van tuinmuur.

D. Ouder van jongen

C. heeft B op heterdaad betrapt en klacht ingediend. D. gaat met C. praten. C. is bereid zijn klacht in te trekken op voorwaarde dat...(situatie 1). De zaak wordt geregeld op het politiekantoor (A., B., C., en D. zijn aanwezig (situatie 2).

Speel situatie 1 of 2. Het komt op argumentatie aan, niet enkel op een plezierige sketch.

c) _Gesprek :

"Als jij in C's plaats geweest was , wat zou je doen :

- glimlachend of gelaten toezien ?
- de jongen zelf een "bolwassing" geven ?
- de politie bellen ?"

9. "Woordkunstige" waarde :

Meeste : vrij banaal - Enkele : geestig of amusant.

Vind de stijlverdiensden in de voorbeelden van de lijst

- bondigheid (spaarzaamheid in woorden; oorzaak ?)
- woordspel
- directheid (zo al niet grofheid)
- snedigheid, raakheid.

(Let ook op het rijm en de taalongerechtigheden).

Opmerking : 7, 8 en 9 kunnen in complementair groepswork gedaan worden. In plenum worden de resultaten voorgesteld.

10. Alternatieven :

Hoe vang je die onstuitbare creative drang om muren te bekladden op ? Is er, buiten verbieden, nog wat anders aan te doen ? (In sommige steden : "geleid kalken" : lege borden geplaatst ter beschikking van graffiti-"kunstenaars". Of : georganiseerd decoreren van muuroppervlakte door buurtkinderen.

Twee alternatieve werkwijzen voor B

I. De 11n. krijgen een veertigtal graffiti aangeboden en proberen in kleine groepjes hierover een aantal vragen te formuleren die daarna basis vormen van een klassegasprek.

II. De leerlingen krijgen een lijst met een veertigtal opdrachten aangeboden (incl. foto's); ze worden in groepjes van 4 à 5 11n. verdeeld en krijgen als taak de volgende vragen te beantwoorden :

(sugg. : deels het groepswork complementair laten verlopen)

1. Algemeen;

a. Welke graffiti vind je echt goed ?

Kan je daarvoor een reden aanhalen ? (zoniet keer dan op het einde van de vragenreeks naar deze vraag nog eens terug)

b. Waar zou je de gekozen graffiti zoal kunnen aantreffen ?
Waarom precies daar ?

2. Inhoud.

a. Kun je een aantal graffiti rangschikken volgens inhoud
(waarover gaan ze ?)? Welke thema's worden vooral aangeraakt ?

b. In hoeverre zijn de teksten verstaanbaar ?

Waar heeft die verstaanbaarheid mee te maken ?

c. Waaraan denk je wanneer je de volgende zin aantreft :
"Mijn vriend is dood" (Zie foto bijlagen). Aan mogelijke
reacties heeft Bas Roodnat een tekst gewijd (zie bijlagen)

d. Zijn er humoristische teksten ?

Hoe ontstaat die humor ?

3. Vorm.

a. Welke talen worden er gebruikt? Waarom ?

b. Hoe zijn de formuleringen : - stereotiep op origineel ?
- over het algemeen zijn de graffiti vrij kort.

Waarom ? Hoe wordt die bondigheid bereikt ?

- kan je vbn. vinden waarin bep. stijlmiddelen gebruikt
worden ? (chiasme, paradox, rijm...) welke effecten werkt
dit in de hand ?

4. Bedoeling.

a. Als je de graffiti bekijkt : hoe zou iemand er toe ko-
men om dergelijke dingen neer te schrijven ?

b. Is de bedoeling van al de hier neergeschreven graffiti
dezelfde ?

c. Wie wil hij/zij ermee bereiken ?

d. Denk je dat het strafbaar is ?

e. Hoe reageer jij op graffiti ?

5. Creatieve opdracht.

a. Schrijf zelf eens een kernachtige en spitsvondige graf-
fititekst i.v.m.....

b. en.... als je wil mag je er natuurlijk ook nog een twee-
de maken.

C. Follow-up activiteiten (volgende les of als huistaak)

- Neem het boekje van Nigel Rees : "Graffiti lives O.K."
Unwin Paperback, London, 1979, of dat van Roger Kilroy :
"Graffiti, the Scrawl of the Wild", Corgi Books, Ealing,

1979, en kies er de tien beste uit.

- Lees eens een fragment uit Norman Mailers "Watching my name go by" : hierin wordt o.a. een vergelijking gemaakt tussen de tekeningen van holbewoners en graffiti (het magische, teken nalaten)
- In "De komst van Joachim Stiller" van H. Lampo, hoofdstuk 6, spelen graffiti een rol. Welke ? Staat de auteur eerder positief of eerder negatief t.o. dit verschijnsel ? Ken je een andere roman, een toneelstuk of gedicht waarin graffiti of referenties ernaar voorkomen ? (bv. Salinger : "The Catcher in the Rye")
- De leerlingen kunnen ook als opdracht krijgen graffiti te verzamelen (bij voorbeeld deze te vinden in het schoolgebouw). Men moet er dan wel op bedacht zijn eventueel een stel van de rauwste en platste specimens binnen te krijgen (anderzijds zal men merken dat in sommige scholen het verschijnsel niet of haast niet bestaat). Bovendien kan de verleiding groot zijn voor de leerlingen om er zelf vlug een paar bij te krassen "pour les besoins de la cause..."

Luuk Van Waes

E.H.E.O.-werkgroep

Noot.

Wegens plaatsgebrek hebben we hier niet de volledige lijst opgenomen. Volledigheidshalve geven we hier echter wel de referenties op van het niet-afgedrukte materiaal :

- politievordering uit "Kalken in Rotterdam". Kloojmaaraan, Ordeman, Rotterdam, 1979.
- tekst en foto "Mijn vriend is dood" uit : Bas Roodnat "Nederlandse straatkunst uit de jaren zeventig". E. Thomas Rap, Baarn, z.d.
- tekstfragment uit "E. Staes" van A. Bergmann
- strips uit : "The shadow knows" uit Mads.
(steeds verkrijgbaar op ons adres cf. inleiding).

Bijlagen :

Voorbeelden van graffiti.

- Festus hic fuituit cum Sodalibus (op muur in Pompei)
- Ik ben ongelukkig. Jij ook ? (in W.C. G.B. Schoten)
Nee hoor ! (toegevoegd in ander handschrift)
- Zot is wie dit leest.
- Uit "Kalken in Rotterdam"
- Cor is lief
- Wij houden wel van uw hond, maar niet van zijn stront.
- Rotterdamned
- U.S.A. is Indian Land
- Hier wonen Turken (op deur)
- Hier zitten de burokraten
- Te Kraak (op deur)
- Kraak de anti-kraakwet
- Flats in de wijk
Bewoners in de slijk
- Hell
- Volg altijd je eigen raad.
- Wij waren hier !
Wie waren wij ?
- Ireen is zot.
- SAM. 30.9.76
- De natie is bedankt
al deze lieve mensen.
- Don't go thru life so fast
You forget to smell the flowers !
- Verboden te lachen
- Dirk en Ivo willen niet.
- Gooi geen asse in de pisbak, wij pissen ook niet in uw asbak.
- Wild romance
- Ik heb niks tegen kort haar, maar 't moet verzorgd zijn.
- Rendez-vous
 - in de Puzzel
 - in den dorst
te Halle Brabant
- Diederik I really love you.
- Bezopen vlinder.
- Eenzaam, tel. 18.47.81
- Only death is fatal .(Garbo).
- Wanneer komt de tijd dat ik echt kan zeggen : je bent en je blijft
eeuwig van mij.
- Ik had het koud en jij hebt mij verwarmd.
- Wat is er plezanter dan een blote vrouw ?
2 BLOTE vrouwen.
- Ik ben een homo en ik zoek een lekkere jonge knul. Kom hier morgen-
avond om 20 uur.
- Ik hou van Jan
- We hadden gezegd dat we op de muur gingen schrijven ! (nu overkalkte
mededeling, R.U. Gent).
- Links eruit, God erin.
- van de maan af gezien zijn we allen even groot
- weg met de hoge muur
- ik ben onterecht gesloopt

A 3x3 grid of comic panels by Bretecher. The story follows a man and a woman walking down a street. The man is carrying a briefcase. In the first panel, they are walking. In the second, the man is looking at a sign. In the third, the woman is running. In the fourth, the man is looking at a sign. In the fifth, the woman is running. In the sixth, the man is looking at a sign. In the seventh, the woman is running. In the eighth, the man is looking at a sign. In the ninth, the woman is running. The signature 'BRETECHER' is at the bottom right.

uit bas roodhat «wij zijn gek» uitg. ERVEN THOMAS RAP - BAARN